

Сербские народные сказки

Пособие подготовила **Надежда Бояринцева-Карабашевич**

Метод чтения Ильи Франка

УСУД (ФАТУМ)

Живела ј`едном д`авно два бр`ата у в`еликој и л`епој к`ући (*жили однажды давно два брата в большом и красивом доме*). На њ`иховом `имању св`ега је б`ило у изоб`илју (*в их имении всего было в изобилии*): г`оведа и к`оња, `оваца, к`оза и св`иња (*коров и коней, овец, коз и свиней*). `Имали су и пч`елињак са ст`отину к`ошница (*имели и пасеку с сотней ульев*). Ст`екли су све што се с`амо пож`елети м`оже (*приобрели всё, что только пожелать можно: «что только пожелаться может»*). И н`ишта то не`обично н`ије (*ничто это не необычно = ничего в этом необычного нет*) да вр`едни и п`аметни л`уди ст`екну б`огатство св`ојим р`адом (*что трудолюбивые и умные люди приобретают богатство своим трудом*). Међ`утим, у н`ашој пр`ичи н`ије б`ило т`ако (*между тем, в нашей истории не было так*).

Живела ј`едном давно два брата у великој и лепој кући. На њиховом имању свега је било у изобиљу: говеда и коња, оваца, коза и свиња. Имали су и пчелињак са стотину кошница. Стекли су све што се само пожелети може. И ништа то необично није да вредни и паметни људи стекну богатство својим радом. Међутим, у нашој причи није било тако.

Ј`едан брат је од ј`утра до мр`ака р`адио (*один брат с утра до темноты работал*), а др`уги је све вр`еме беспослич`арио (*а другой всё время бездельничал*).

«Х`ајде да се нас дв`ојица л`епо под`елимо (*давай мы двое по-хорошему поделимся; лепо – красиво; хорошо*)», р`ече ј`едног д`ана вр`едни брат (*сказал однажды трудолюбивый брат*).

«Н`ије у реду да ја све р`адим (*не порядок, что я всё время работаю*), а ти да се излеж`аваш као гот`ован (*а ты валяешься как дармоед*), и само ј`едеш и п`ијеш (*и только ешь и пьешь*)».

Један брат је од јутра до мрака радио, а други је све време беспосличарио.

«Хајде да се нас двојица лепо поделимо», рече једног дана вредни брат.

«Није у реду да ја све радим, а ти да се излежаваш као готован, и само једеш и пијеш».

«Зашто да се поделимо, брата, када је и теби и мени добро (*зачем делиться, брат, когда и тебе, и мне хорошо*)? Ти радиш, и све је по твојој, а ја се у свему са тобом слажем (*ты работаешь, и всё по-твоему, а я во всём с тобой соглашаюсь*). Зар нам није обојици потамаман (*разве нам обоим /это/ не по душе*)?»

«Хоћу да се поделимо (*хочу разделиться*)», био је упоран вредни брат (*был упорен трудолюбивый брат*).

«Када је тако, ти подели нашу имовину (*раз так, ты подели наше имущество*)».

«Зашто да се делимо, брате, када је и теби и мени добро? Ти радиш, и све је по твојој, а ја се у свему са тобом слажем. Зар нам није обојици потамаман?»

«Хоћу да се поделимо», био је упоран вредни брат.

«Када је тако, ти подели нашу имовину».

Ленивац је препустио вредном брату да он одлучи шта је чиније (*лентяй предоставил трудолюбивому брату /возможность/ решить, что чьё*). Није се мешао у тај посао (*не вмешивался в это дело*). Када је подела обављена, и свако добио свој део (*когда раздел /был/ выполнен, и каждый получил свою долю*), ленивац је наставио да живи онako како је и до тада живео (*лентяй продолжил жить так, как и до этого жил*). Није

се он б`авио г`оведима и к`оњима, `овцама, к`озама и св`ињама (*не занимался он коровами и конями, овцами, козами и свиньями*). Није м`арио за пч`елињак (*не заботился о пасеке*). О његовом `имању бр`инули су коњуш`ари, ч`обани и пч`елари (*о его имени заботились конюхи, пастухи и пчеловоды*) к`оје је `узео у н`ајам (*которых /он/ взял в наём*).

Лењивац је препустио вредном брату да он одлучи шта је чије. Није се мешао у тај посао. Када је подела обављена, и свако добио свој део, лењивац је наставио да живи онако како је и до тада живео. Није се он бавио говедима и коњима, овцама, козама и свињама. Није марио за пчелињак. О његовом имању бринули су коњушари, чобани и пчелари које је узео у најам.

Вр`едни брат р`адио је к`ао и р`аније, од ј`утра до мр`ака (*трудолюбивый брат работал как и раньше, от утра до темноты*). Међ`утим, в`ише н`ишта н`ије б`ило к`ао пре (*между тем, больше ничто не было /так/, как раньше*). `Уместо да се стада увећ`авају (*вместо того, чтобы стада увеличивались*), да се к`ошнице п`уне м`едом (*чтобы ульи наполнялись мёдом*), деш`авало се с`упротно (*случалось обратное*). Св`аког н`аредног д`ана `имао је м`ање н`его пр`етходног (*каждый следующий день /он/ имел меньше, чем в предыдущий*). Гл`едао је к`ако му `имање пр`опада (*смотрел, как у него именование пропадает*). Његов труд је б`ио `узалудан (*его труд был напрасен*). На кр`ају је тол`ико осир`омашио (*в итоге настолько обеднел*) да н`ије `имао ни за `опанке (*что не имел /денег/ ни на лапти; опанци – сербская крестьянская кожаная обувь*), па је х`одао бос (*и ходил бос*).

Вредни брат радио је као и раније, од јутра до мрака. Међутим, више ништа није било као пре. Уместо да се стада увећавају, да се кошнице пуне медом, дешавало се супротно. Сваког наредног дана имао

је мање него претходног. Гледао је како му имање пропада. Његов труд је био узалудан. На крају је толико осиромашео да није имао ни за опанке, па је ходао бос.

И тако, босоног, крену да посети брата *(и так, босоногий, пошёл посетить брата)*, да види како је на његовом имању *(чтобы посмотреть, как /дела/ в его имени)*. После неког времена, угледа на ливади стадо оваца *(после некоторого времени увидел на лугу стадо овец)*. У хладу, испод једног дрвета, седела је девојка *(в тени, под одним деревом, сидела девушка)* лепа као вила *(красивая, как фея)*, и златним нитима везла *(и золотыми нитями вышивала)*. Он јој је пожелео добар дан, па је онда питао чије су то овце *(он ей пожелал доброго дня и потом спросил, чьи это овцы)*.

И тако, босоног, крену да посети брата, да види како је на његовом имању. После неког времена, угледа на ливади стадо оваца. У хладу, испод једног дрвета, седела је девојка лепа као вила, и златним нитима везла. Он јој је пожелео добар дан, па је онда питао чије су то овце.

«Овце су од онога чија сам и ја *(овцы того, чья и я)*».

«А чија си ти *(а чья ты)?*»

«Ја сам срећа твога брата *(я удача твоего брата; срећа – счастье; удача)*».

«А где је м`оја срећа *(а где моя удача)?*», упитао је љутито *(спросил /он/ гневно)*.

«Твоја срећа није са тобом *(твоя удача не с тобой)*. Она је дал`еко, дал`еко *(она далеко, далеко)*».

«Да ли је м`огу наћи *(могу ли её найти)?*»

«Можеш ако покушаш *(можешь, если попытаешься)*».

«Овце су од онога чија сам и ја».

«А чија си ти?»

«Ја сам срећа твога брата».

«А где је моја срећа?», упитао је љутито.

«Твоја срећа није са тобом. Она је далеко, далеко».

«Да ли је могу наћи?»

«Можеш ако покушаш».

Када је видео како су овце које припадају његовом брату дебеле и сите *(когда видел, как овцы, которые принадлежат его брату, толсты и ситы)*, није више ни хтео да обилази имање *(больше и не хотел обходить имение)*. Слутио је да су и коњи и говеда, и свиње и козе у добром стању *(догадался, что и кони и коровы, и свиньи и козы в хорошем состоянии)*. Да су кошнице пуне меда *(что ульи полны мёда)*. И зато је кренуо право у кућу свога брата *(и поэтому пустился прямо в дом своего брата)*.

Када је видео како су овце које припадају његовом брату дебеле и сите, није више ни хтео да обилази имање. Слутио је да су и коњи и говеда, и свиње и козе у добром стању. Да су кошнице пуне меда. И зато је кренуо право у кућу свога брата.

«Дуго се нисмо видели *(долго не виделись)*, баш сам те се ужелео *(очень по тебе соскучился)*», рече ленивац и криволице обриса сусе *(сказал лентяй и тайком вытер слёзы)*. Јер, много се растужио *(потому что очень опечалился)* видевши брата голог и босог *(увидев брата голого и босого)*, па му одмах даде нешто новаца *(и ему сразу дал сколько-то денег: «что-то денег»)* и једне опанке *(и одни лапти)*, и позва га да остане неколико дана код њега у гостима *(и позвал его остаться несколько дней у него в гостях)*.

«Дуго се нисмо видели, баш сам те се ужелео», рече лењивац и криомице обриса сузе. Јер, много се растужио видевши брата голог и босог, па му одмах даде нешто новаца и једне опанке, и позва га да остане неколико дана код њега у гостима.

Вр`едни брат је прихв`атио п`озив (*трудолюбивый брат принял приглашение*). Гл`едао је к`ако њ`егов брат р`ади све `исто (*смотрел, как его брат делает всё то же*) к`ао и н`екада док су ж`ивели з`аједно (*как и когда-то, пока жили вместе*). Излеж`авао се по ц`ео дан, ј`ео и п`ио (*валялся весь день, ел и пил*), па му се вр`едни брат придр`ужио (*и к нему трудолюбивый брат присоединился*) и р`адио све `исто што и он (*и делал всё то же, что и он*).

Вредни брат је прихватио позив. Гледао је како његов брат ради све исто као и некада док су живели заједно. Излежавао се по цео дан, јео и пио, па му се вредни брат придружио и радио све исто што и он.

После н`еколико д`ана, захв`алио је на гостопр`имству (*после нескольких дней поблагодарил за гостеприимство*) и вр`атио се св`ојој к`ући (*и вернулся в свой дом*). `Али не да би `остао, већ с`амо да `узме т`орбу (*но не чтобы остаться, а только взять сумку*), у њу ст`ави два хл`еба, `узе штап (*в неё положить два хлеба, взять посох*) и кр`ену у свет да п`отражи св`оју ср`ећу (*и пуститься по миру искать свою удачу*).

После неколико дана, захвалио је на гостопримству и вратио се својој кући. Али не да би остао, већ само да узме торбу, у њу стави два хлеба, узме штап и крену у свет да потражи своју срећу.

Х`одао је т`ако д`уго, д`уго (*ходил так долго, долго*), и `онда з`ашао у г`усту ш`уму (*и тогда зашёл в густой лес*). К`ада је `избио на ј`едан пр`опланак (*когда выбился на одну полянку*), `угледао је п`оред г`рма к`упина (*увидел рядом с кустом ежевики*) рашч`упану и п`рљаву д`евојку (*растрёпанную и грязную девушку*), сву у р`итама (*всю в лохмотьях*), к`ако сп`ава на г`олој з`емљи (*как спит на голой земле*). Пр`ишао јој је и одг`урнуо је гр`убо шт`апом (*подошёл к ней и оттолкнул её грубо посохом*).

Ходао је тако дуго, дуго, и онда зашао у густу шуму. Када је избио на један пропланак, угледао је поред грма купина рашчупану и прљаву девојку, сву у ритама, како спава на голој земљи. Пришао јој је и одгурнуо је грубо штапом.

`Она је ск`очила и, он`ако б`уновна, прос`иктала (*она вскочила и, такая сонная, прошипела*):

«Захв`али Б`огу што сам заспала (*поблагодари Бога, что я заснула*), јер да сам б`удна б`ила (*потому что если бы я бодрствовала*), не би ти с`ада ни `опанке `имао (*ты бы сейчас и лаптей не имел*)».

«Ко си ти да одл`учујеш шта ћу¹ ја `имати (*кто ты, чтобы решать, что я буду иметь*)?»

«Ја сам тв`оја ср`ећа (*я твоя удача*)».

Она је скочила и, онако, просиктала:

«Захвали Богу што сам заспала, јер да сам будна била, не би ти сада ни опанке имао».

«Ко си ти да одлучујеш шта ћу ја имати?»

«Ја сам твоја срећа».

¹ Ћу, ћеш, ће, ћемо, ћете, ће (краткие формы глагола *хтети* - хотеть) – вспомогательные глаголы, означающие будущее время

«Јадан ја к`ада си ти м`оја ср`ећа (*бедный я, если: «когда» ты моя удача*)», п`оче да к`ука (*начал /он/ причитать*). «Ко је т`ебе м`ени д`ао (*кто тебя мне дал*)?»

«Усуд је м`ене т`еби д`ао (*фатум мне тебя дал*)».

«А где је тај `усуд (*а где тот фатум*)?»

«Иди па га тр`ажи (*иди и его ищи*)», р`ече и `одмах н`естаде (*сказала и тотчас исчезла*).

«Јадан ја када си ти моја срећа», поче да кука. «Ко је тебе мени дао?»

«Усуд је мене теби дао».

«А где је тај усуд?»

«Иди па га тражи», рече и одмах нестаде.

И т`ако је вр`едни брат кр`енуо у п`отрагу за `усудом (*и так трудолюбивый брат пустился на поиски фатума*). Х`одао је д`уго, д`уго и `онда д`оспео у ј`едно с`ело (*ходил долго, долго и потом попал в одно село; dospeti – созреть; поспеть, попасть*). А т`амо `угледа л`епу и в`елику к`ућу (*а там увидел красивый и большой дом*) у к`ојој је г`орела в`атра (*в котором горел огонь*). П`омислио је да се у тој к`ући с`игурно н`ешто сл`ави (*подумал, что в том доме точно что-то празднуется*), па `одлучи да се пр`идружи вес`ељу (*и решил присоединиться к веселью*). На сред`ини с`обе н`алазио се `огроман к`азан у к`ојем се к`увала в`ечера (*на середине комнаты находился огромный казан, в котором варился ужин*).

И тако је вредни брат кренуо у потрагу за усудом. Ходао је дуго, дуго и онда доспео у једно село. А тамо угледа лепу и велику кућу у којој је горела ватра. Помислио је да се у тој кући сигурно нешто слави, па одлучи да се придружи веселју. На средини собе налазио се огроман казан у којем се кувала вечера.

Поред в`атре с`едео је дом`аћин (*рядом с огнём сидел хозяин*), к`оји му пож`еле доброд`ошлицу (*который его поприветствовал; добродошлица – приветствие при прибытии; добро дошли – добро пожаловать*) и п`онуди му да се раском`оти (*и предложил ему расположиться; раскомотити се – удобно устроиться, расположиться*). П`итао га је од`акле д`олази (*спросил его, откуда пришёл*). Вр`едни брат му одг`овори, и п`оче да се исп`оведа (*трудолюбивый брат ему ответил и начал исповедаться*).

Поред ватре седео је домаћин, који му пожелe добродошлицу и понуди му да се раскомоти. Питао га је одакле долази. Вредни брат му одговори, и поче да се исповеда.

И он је н`екада б`ио г`азда (*и он когда-то был хозяином/богатым человеком*), `имао в`елико `имање (*у него было большое имение*), а с`ада н`ишта н`ема (*а сейчас ничего нет*). Кр`енуо је да п`отражи `усуда (*пустился поискать фатума*) и да га п`ита (*и его спросить*) з`ашто је од г`азде п`остао сир`омах (*почему из богатого человека стал бедняком*). З`атим `упита дом`аћина (*потом спросил хозяина*) шта ће му тол`ико в`елик к`азан и та с`илна хр`ана (*зачем ему такой большой казан и та многочисленная еда = так много еды; силан – сильный; многочисленный*)?

И он је некада био газда, имао велико имање, а сада ништа нема. Кренуо је да потражи усуда и да га пита зашто је од газде постао сиромах. Затим упита домаћина шта ће му толико велик казан и та силна храна?

«Ј`есам ја б`огат и св`ега `имам (*да, я богат, и всё у меня есть*), али м`оју ч`ељад н`икако не м`огу да нахр`аним (*но моих домочадцев никак не могу накормить*). Ст`ално ј`еду, а `опет су гл`адни (*постоянно едят, и опять*

голодны). В`идећеш к`ада п`очне в`ечера (*увидишь, когда начнётся ужин*)». А к`ада су кр`енули са в`ечером (*а когда начали ужинать: «начали с ужином»*), н`астао је `општи гр`абез (*наступил всеобщий грабёж*).

«Јесам ја богат и свега имам, али моју чељад никако не могу да нахраним. Стално једу, а опет су гладни. Видећеш када почне вечера». А када су кренули са вечером, настао је општи грабез.

Г`урали су се и от`имали за св`аки з`алогај (*толкались и бились за каждый кусок*). Док си `ударио дл`аном о длан, к`азан је б`ио пр`азан (*пока ты ударил ладонь о ладонь, казан был пуст*). П`осле в`ечере р`едуша је пок`упила к`ости и б`ацила их `иза п`ећи (*после ужина работница собрала кости и бросила их за печь; редуша – дежурная; домохозяйка, домработница*). И баш к`ада је хт`ео да `упита дом`аћина (*и как раз когда /гость/ хотел спросить хозяина*) з`ашто д`евојче т`ако `уради (*зачем девушка так сделала*), `иза п`ећи се пој`авише две сп`одобе (*из-за печи появились два уродливых существа*), с`уве као `авети (*сухие, как призраки*), и ст`адоше с`исати `оне к`ости (*и стали сосать те кости*).

Гурали су се и отимали за сваки залогај. Док си ударио дланом о длан, казан је био празан. После вечере редуша је покупила кости и бацила их иза пећи. И баш када је хтео да упита домаћина зашто девојче тако уради, иза пећи се појавише две сподобе, суве као авети, и стадоше сисати оне кости.

Т`ада гост `упита дом`аћина (*тогда гость спросил хозяина*):

«Ко су ти `они `иза п`ећи (*кто тебе те за печью*)?»

«То су м`оји `отац и м`ајка (*это мои отец и мать*). К`ао да су зак`овани за `овај свет (*словно прикованы к этому свету*), зл`опате се пред крај жив`ота (*страдают перед концом жизни*) па то ти је (*и всё тут*)».

Тада гост упита домаћина:

«Ко су ти они иза пећи?»

«То су моји отац и мајка. Као да су заковани за овај свет, злопате се пред крај живота па то ти је».

Сутрадан, на одласку *(на следующий день при уходе)*, рече дом`аћин *(говорит хозяин)*:

«Ако н`ађеш усуда, с`ети се и м`ене *(если найдёшь фатума, вспомни и про меня)*, па га при`упитај *(и его порасспроси)* к`ако да св`оју ч`ељад нахр`аним *(как /мне/ своих домочадцев накормить)*, и к`ако да ми се `отац и м`ајка в`ише не зл`опате *(и как моему отцу и матери больше не страдать)*».

Сутрадан, на одласку, рече домаћин:

«Ако нађеш усуда, сети се и мене, па га приупитај како да своју чељад нахраним, и како да ми се отац и мајка више не злопате».

Гост `обећа да н`еће заб`оравити њ`егову м`олбу *(гость обещал, что не забудет его просьбу)*, па кр`ену д`аље на пут у п`отрагу за `усудом *(и пустился дальше в путь в поисках фатума)*. Д`уго је х`одао, ноћ`ивао под `отвореним `небом *(долго ходил, ночевал под открытым небом)*, па т`ако изм`орен ст`иже ј`едне в`ечери у н`еко село *(и так, изнурённый, пришёл в один вечер в какое-то село)*.

Гост обећа да неће заборавити његову молбу, па крену даље на пут у потрагу за усудом. Дуго је ходао, ноћивао под отвореним небом, па тако изморен стиже једне вечери у неко село.

Пок`уцао је на вр`ата п`рве к`уће *(постучал в двери первого дома)* на к`оју је на`ишао *(на который натолкнулся; наићи – найти, натолкнуться)* и

зам`олио дом`аћина да га пр`ими на к`онак (*и попросил хозяина его принять на ночлег*). `Овај га п`усти у к`ућу (*тот его пустил в дом*), па га `упита к`уда је кр`енуо (*и его спросил, куда /он/ пустился*). Д`ошљак по р`еду исприп`оведа (*пришелец по порядку рассказал*) шта му се све у жив`оту издеш`авало (*что с ним в жизни произошло*).

Покуцао је на врата прве куће на коју је наишао и замолио домаћина да га прими на конак. Овај га пусти у кућу, па га упита куда је кренуо. Дошљак по реду исприповеда шта му се све у животу издешавало.

К`ада је зав`ршио св`оју пр`ичу (*когда /он/ закончил свой рассказ*), дом`аћин се п`ожали св`оме г`осту (*хозяин пожаловался своему гостю*) да му г`оведа натр`ашке х`одају (*что у него коровы задом ходят*), па к`ада већ `иде код `усуда (*и раз уж идёт к фатуму*), н`ека га при`упита з`ашто је то т`ако (*пусть его расспросит, почему это так*). Гост `обећа да ће `испунити њ`егову м`олбу (*гость обещал, что выполнит его просьбу*), па с`утрадан н`астави пут (*и на следующий день продолжил путь*).

Када је завршио своју причу, домаћин се пожали своме госту да му говеда натрашке ходају, па када већ иде код усуда, нека га приупита зашто је то тако. Гост обећа да ће испунити његову молбу, па сутрадан настави пут.

Д`уго је т`ако х`одао, па д`оспео у г`усту ш`уму (*долго так ходил и попал в густой лес*). А т`амо, у ш`уми, н`аиђе на п`устињака (*а там в лесу натолкнулся на пустычника*), па га `упита да ли му м`оже р`ећи где да н`ађе `усуда (*и его спросил, может ли ему сказать, где найти фатума*).

«`Иди ов`уда, пр`еко план`ине, и ст`ићи ћеш до њ`еговог дв`орца (*иди здесь, через гору, и дойдёшь до его дворца*)», р`ече п`устињак (*сказал*

пустынник). «А к`ада ст`анеш пред `усуда (*а когда станешь перед фатумом*), н`ишта н`емој гов`орити (*ничего не говори*), већ ћ`ути и р`ади он`ако к`ако и он р`ади (*а молчи и делай так, как и он делает*), док те н`ешто не з`апита (*пока тебя что-нибудь не спросит*)».

Дуго је тако ходао, па доспео у густу шуму. А тамо, у шуми, наиђе на пустињака, па га упита да ли му може рећи где да нађе усуда.

«Иди овуда, преко планине, и стићи ћеш до његовог дворца», рече пустињак. «А када станеш пред усуда, ништа немој говорити, већ ћути и ради онако како и он ради, док те нешто не запита».

Захв`алио је п`устињаку, па кр`енуо пр`еко план`ине (*поблагодарил пустынника и пошёл через гору*). Кад је д`оспео пред `усудов дв`орац (*когда оказался перед дворцом фатума*), ст`ао је к`ао ук`опан од изненађ`ења (*встал как вкопанный от удивления*). Јер, б`ио је то пр`ави ц`арски дв`орац (*потому что был это настоящий царский дворец*), са сл`угама и сл`ушкињама, дв`оранима и стр`ажарима (*со слугами и служанками, придворными и стражниками*). Сви су н`ешто `ужурбано р`адили (*все что-то торопливо делали*), а с`амо је `усуд с`едео на ш`ироком тр`ону и веч`ерао (*и только фатум сидел на широком троне и ужинал*).

Захвалио је пустињаку, па кренуо преко планине. Кад је доспео пред усудов дворац, стао је као укопан од изненађења. Јер, био је то прави царски дворац, са слугама и слушкињама, дворанима и стражарима. Сви су нешто ужурбано радили, а само је усуд седео на широком трону и вечерао.

К`ада је то в`идео, с`еде и он за сто (*когда это видел, сел и он за стол*), и `узе да в`ечера (*и начал ужинать: «и взял ужинать»*). П`осле в`ечере `усуд је л`егао да сп`ава (*после ужина фатум лёг спать*). Л`еже и он (*лёг и он*).

Око поноћи подиже се страшна бука (*около полуночи поднялся сильный шум*). Тутњило је на све стране (*гремело на все стороны*), а из те тутњаве зачуо се глас (*а из этого грохота послышался голос*):

«О усуде, усуде, родило се данас толико и толико душа (*о, фатум, фатум, родился сегодня столько и столько душ*), подари им нешто (*подари им что-нибудь*)».

Када је то видео, седе и он за сто, и узе да вечера. После вечере усуд је легао да спава. Леже и он. Око поноћи подиже се страшна бука. Тутњило је на све стране, а из те тутњаве зачуо се глас:

«О усуде, усуде, родило се данас толико и толико душа, подари им нешто».

Усуд је устао, отворио сандук са новцима (*фатум встал, открыл сундук с деньгами*), и почео да баца по соби дукате (*и начал бросать по комнате дукаты*), све говорећи једно те исто (*всё говоря одно и то же*):

«Како мени данас, тако њима заувек (*как мне сегодня, так им навсегда*)».

Усуд је устао, отворио сандук са новцима, и почео да баца по соби дукате, све говорећи једно те исто:

«Како мени данас, тако њима заувек».

Када је јутро свануло (*когда рассвело: «когда утро рассвело»*), није више било царског дворца, већ на том месту беше обична кућа (*не было больше царского дворца, а на том месте был обычный дом*). У кући је свега било (*в доме всё было*). Када се смркло, седе усуд да вечера, седе и он с њим (*когда смеркалось, сел фатум ужинать, сел и он с ним*). Не говори усуд, не говори ни он (*не говорит фатум, не говорит и он*). После вечере оду да спавају (*после ужина пошли спать*).

Када је јутро свануло, није више било царског дворца, већ на том месту беше обична кућа. У кући је свега било. Када се смркло, седе усуд да вечера, седе и он с њим. Не говори усуд, не говори ни он. После вечере оду да спавају.

Опет око поноћи, зачује се страшна тутњава (*опять около полуночи послушался страшный грохот*), а из тутњаве онај исти глас (*а из грохота тот же самый голос*):

«О усуде, усуде, родило се данас толико и толико душа, подари им нешто (*о, фатум, фатум, родился сегодня столько и столько душ, подари им что-нибудь*)».

Опет око поноћи, зачује се страшна тутњава, а из тутњаве онај исти глас:

«О усуде, усуде, родило се данас толико и толико душа, подари им нешто».

Устаде усуд из кревета, отвори сандук са новцима (*встал фатум с кровати, открыл сундук с деньгами*), али у сандуку само сребрни новац и понеки дукат (*но в сундуке только серебряные деньги и кое-какой дукат = немного дукатов*). Стаде он посипати новце по соби, говорећи (*стал он посыпать деньги по комнате, говоря*):

«Како мени данас, тако њима заувек (*как мне сегодня, так им навсегда*)».

Устаде усуд из кревета, отвори сандук са новцима, али у сандуку само сребрни новац и понеки дукат. Стаде он посипати новце по соби, говорећи:

«Како мени данас, тако њима заувек».

Када је сутрадан свануло, није више било ни оне лепе куће (когда на следующий день рассвело, не было больше и того красивого дома), него на њеном месту стајаше једна мања кућа (а на его месте стоял один меньший дом). Сваке ноћи усуд је исто радио (каждую ночь фатум то же самое делал): отварао сандук, изговарао једну те исту реченицу (открывал сундук, произносил одно и то же предложение), и по соби просипао све мање вредне новце (и по комнате рассыпал всё менее ценные деньги).

Када је сутрадан свануло, није више било ни оне лепе куће, него на њеном месту стајаше једна мања кућа. Сваке ноћи усуд је исто радио: отварао сандук, изговарао једну те исту реченицу, и по соби просипао све мање вредне новце.

И сваког јутра кућа је била све мања и мања (и каждое утро дом был всё меньше и меньше), док на крају није остала само мала колиба (пока в итоге не осталась только маленькая хижина). Усуд је тада узео мотику и почео сам да копа (фатум тогда взял мотыгу и начал сам копать). Онда је и човек урадио то исто (тогда и человек сделал то же самое). Копали су читав дан и ваљано се уморили (копали весь день и как следует устали). Увече је усуд узео комад хлеба, преломио га напола (вечером фатум взял кусок хлеба, разломил его наполам), и пружио му једну половину (и протянул ему одну половину). После вечере отишли су на спавање (после ужина ушли спать: «ушли на сон»).

И сваког јутра кућа је била све мања и мања, док на крају није остала само мала колиба. Усуд је тада узео мотику и почео сам да копа. Онда је и човек урадио то исто. Копали су читав дан и ваљано се

уморили. Увече је усуд узео комад хлеба, преломио га напола, и пружио му једну половину. После вечере отишли су на спавање.

Око поноћи је опет страшно затутњило, а из тутњаве се чуо глас *(около полуночи опять страшно загрохотало, а из грохота слышался голос):*

«О усуде, усуде, данас се родило толико и толико душа, подари им нешто *(о, фатум, фатум, родился сегодня столько и столько душ, подари им что-нибудь)*».

Усуд је устао, отворио сандук, па је стао посипати ситне парице, и понеки динар *(фатум встал, открыл сундук и стал сыпать мелкие монетки/копеечки и немного динаров)*. Викао је *(/он/ кричал):*

«Како мени данас, тако њима заувек *(как мне сегодня, так им навсегда)*».

Око поноћи је опет страшно затутњило, а из тутњаве се чуо глас:

«О усуде, усуде, данас се родило толико и толико душа, подари им нешто».

Усуд је устао, отворио сандук, па је стао посипати ситне парице, и понеки динар. Викао је:

«Како мени данас, тако њима заувек».

Када је свануло, на месту где је била колиба *(когда рассвело, на месте, где была хижина)* сада су стајали царски двори *(сейчас стояли царские дворцы)*, исти онакви какви су били и првог дана *(точно такие же, какие были и в первый день)*. Онда усуд запита *(тогда фатум спросил):*

«Зашто си дошао *(зачем /ты/ пришёл)?*»

Када је свануло, на месту где је била колиба сада су стајали царски двори, исти онакви какви су били и првог дана. Онда усуд запита:

«Зашто си дошао?»

Човек му је све по реду изложио своју мучку (*человек ему всё по порядку изложил свою муку*). На крају рече да је дошао да га упита (*в конце сказал, что пришёл его спросить*) зашто му је дао злу срећу (*почему ему дал злую удачу*). Тада му усуд одговори (*тогда ему фатум ответил*):

«Видео си како сам прве ноћи просипао дукате (*/ты/ видел, как /я/ в первую ночь рассыпал дукаты*), и шта се после догодило (*и что потом произошло*).

Човек му је све по реду изложио своју муку. На крају рече да је дошао да га упита зашто му је дао злу срећу. Тада му усуд одговори:

«Видео си како сам прве ноћи просипао дукате, и шта се после догодило.

Како је мени било оне ноћи када се неко родио (*как мне было в ту ночь, когда кто-то родился*), тако ће њему бити заувек (*так ему будет навсегда*). Ти си се родио у сиротињској ноћи (*ты родился в бедняцкую ночь; сиротињски – сиротский; бедняцкий*), и зато ћеш заувек бити сиромаш (*и поэтому будешь всегда бедняк*). Твој брат се родио у срећној ноћи и увек ће бити срећан (*твой брат родился в счастливую ночь и всегда будет счастлив/удачлив*).

Како је мени било оне ноћи када се неко родио, тако ће њему бити заувек. Ти си се родио у сиротињској ноћи, и зато ћеш заувек бити сиромаш. Твој брат се родио у срећној ноћи и увек ће бити срећан.

Али када си се већ толико трудио и тако дуг пут прешао (*но раз уж /ты/ столько старался и такой длинный путь прошёл*), речећи ћу ти како себи да помогнеш (*скажу тебе, как себе помочь*). Твој брат има ћерку

Милицу (*у твоего брата есть дочь Милица*). `Она је р`ођена у ср`ећној н`оћи као и њен `отац (*она рождена в счастливую ночь, как и её отец*). К`ада се вр`атиш к`ући, от`иди до бр`ата (*когда вернёшься домой, пойд к брату; отићи – уйти, пойти*), и р`ечи му да ж`елиш да `усвојиш Милицу (*и скажи ему, что желаешь усыновить Милицу*), и да ћеш сву св`оју `имовину њој преп`исати (*и что всё своё имущество на неё перепишешь*)».

Али када си се већ толико трудио и тако дуг пут прешао, рећи ћу ти како себи да помогнеш. Твој брат има ћерку Милицу. Она је рођена у срећној ноћи као и њен отац. Када се вратиш кући, отиди до брата, и речи му да желиш да усвојиш Милицу, и да ћеш сву своју имовину њој преписати».

Он з`ахвали `усуду на с`авету, па му р`ече (*он поблагодарил фатума за совет, и ему говорит*):

«У том и том с`елу ж`иви ј`едан б`огат с`ељак (*в том и том селе живёт один богатый крестьянин*) у ч`ијој к`ући св`ега `има (*в чьём доме всё есть*), `али он је н`есрећан з`ато што њ`егова ч`ељад н`икако не м`оже да се з`асити (*но оне несчастлив, потому что его домочадцы никак не могут насытиться*). П`оједу ч`итав к`азан ј`ела, па им и то м`ало (*съедят целый казан еды, и им и того мало*). `Отац и м`ајка тог сел`ака к`ао да су зак`овани за `овај свет (*отец и мать того крестьянина словно прикованы к этому свету*), `остарили су, ц`рни и с`уви к`ао `авети (*состарились, чёрные и сухие, как призраки*), зл`опате се пред крај жив`ота (*страдают перед концом жизни*). С`ељак ме је зам`олио да те п`итам шта да р`ади (*крестьянин меня попросил тебя спросить, что делать*)».

Он захвали усуду на савету, па му рече:

«У том и том селу живи један богат сељак у чијој кући свега има, али он је несрећан зато што његова чељад никако не може да се засити.

Поједу читав казан јела, па им и то мало. Отац и мајка тог сељака као да су заковани за овај свет, остарили су, црни и суви као авети, злопате се пред крај живота. Сељак ме је замолио да те питам шта да ради».

Усуд рече (фатум сказал):

«То је зато што он не поштује оца и мајку (это потому, что он не уважает отца и мать). Њима се баца храна иза пећи (им бросается еда за печь), као да су пси (словно /они/ собаки), уместо да их поштује (вместо /того/, чтобы их уважать). Заслужили су да их лепо обуче и стави у чело стола (/они/ заслужили, чтобы /он/ их красиво одел и посадил во главу стола; ставить – поставить, положить), па да им понуди најукусније јело и најбоље пиће (и им предложил самую вкусную еду и лучшие напитки). Само тако ће они бити у миру са собом (только так они будут в мире с собой) и отићи ће са овог света када им дође време (и уйдут из этого света, когда им подойдет время). А чељад његова биће сита и мирна (а домочадцы его будут сыты и мирны)».

Усуд рече:

«То је зато што он не поштује оца и мајку. Њима се баца храна иза пећи, као да су пси, уместо да их поштује. Заслужили су да их лепо обуче и стави у чело стола, па да им понуди најукусније јело и најбоље пиће. Само тако ће они бити у миру са собом и отићи ће са овог света када им дође време. А чељад његова биће сита и мирна».

Затим човек упита усуда (затем человек спросил фатума):

«У том и том селу, када сам био на конаку у једној кући (в том и том селе, когда я был на ночлеге в одном доме), пожалио ми се домаћин да му говеда све натрашке иду (пожаловался мне хозяин, что у него коровы все задом идут), па ме молио да те питам зашто је то тако (и меня просил тебя спросить, почему это так)».

Затим човек упита усуда:

«У том и том селу, када сам био на конаку у једној кући, пожалио ми се домаћин да му говеда све натрашке иду, па ме молио да те питам зашто је то тако».

«То је зато што он за своју крсну славу (это потому, что он на свою крестную славу; крсна слава – праздник в день святого-покровителя семьи, главный праздник для сербов) не износи на трпезу најбоље што у кући има (не выносит на стол лучшее, что в доме есть). Када не би био шкрт, и њему би боље било (если бы не был скуп, и ему бы лучше было). И не би му говеда натрашке хододала (и коровы бы у него: «ему» задом не ходили)».

«То је зато што он за своју крсну славу не износи на трпезу најбоље што у кући има. Када не би био шкрт, и њему би боље било. И не би му говеда натрашке хододала».

Он захвали усуду, и крену кући (он поблагодарил фатума, и пустился домой). Када је пролазио кроз оно село (когда проходил через то село) где живи домаћин чија говеда ходају натрашке (где живёт хозяин, чьи коровы ходят задом), он покуца на његова врата (он постучал в его двери). Домаћин му се силно обрадова (хозяин ему сильно обрадовался).

Он захвали усуду, и крену кући. Када је пролазио кроз оно село где живи домаћин чија говеда ходолају натрашке, он покуца на његова врата. Домаћин му се силно обрадова.

«Шта је усуд рекао (что фатум сказал)?», питао је нестрпљиво (спросил нетерпеливо).

«Да се за к`рсну сл`аву на т`рпезу пред госте *(что на крестную славу на стол перед гостями)* `износи н`ајбоље што се у к`ући н`ађе *(выносятся лучшее, что в доме найдётся)*. А не н`ајгоре, к`ако ти то р`адиш *(а не худшее, как ты это делаешь)*».

«Шта је усуд рекао?», питао је нестрпљиво.

«Да се за крсну славу на трпезу пред госте износи најбоље што се у кући нађе. А не најгоре, како ти то радиш».

С`ељак на то р`ече *(крестьянин на это говорит)*:

«`Остани, бр`ате, код нас *(останься, брат, у нас)*. Кроз три д`ана нам је к`рсна сл`ава *(через три дня у нас крестная слава)*, па `ако је `истина то што си ми р`екао *(и если правда то, что /ты/ мне сказал)*, б`огато ћу те нагр`адити *(богато тебя награжу)*».

Селяк на то рече:

«Остани, брате, код нас. Кроз три дана нам је крсна слава, па ако је истина то што си ми рекао, богато ћу те наградити».

`Остао он све до к`рсне сл`аве *(остался он вплоть до крестной славы)*. На дан сл`аве дом`аћин `изнео на т`рпезу н`ајбоље што је у к`ући `имао *(в день славы хозяин вынес на стол лучшее, что в доме имел)*. Од тог ч`аса њ`егова г`оведа п`очеше н`ормално да х`одају *(с того момента его коровы начали нормально ходить)*. Т`ада дом`аћин п`оклони св`оме г`осту п`еторо ј`унади *(тогда хозяин подарил своему гостю пять телят)*. `Овај му з`ахвали и н`астави пут *(тот его: «ему» поблагодарил и продолжил путь)*.

Остао он све до крсне славе. На дан славе домаћин изнео на трпезу најбоље што је у кући имао. Од тог часа његова говеда почеше нормално

да ходају. Тада домаћин поклони своме госту петоро јунади. Овај му захвали и настави пут.

К`ада је ст`игао у с`ело где ж`иви дом`аћин ч`ија ч`ељад н`икако не м`оже да се з`асити (*когда пришёл в село, где живёт хозяин, чьи домочадцы никак не могут насытиться*), `овај га д`очека на пр`агу (*тот его встретил на пороге: дочекати – дожждаться; встретить*), и `упита шта му је р`екао `усуд (*и спросил, что ему сказал фатум*).

Када је стигао у село где живи домаћин чија чељад никако не може да се засити, овај га дочека на прагу, и упита шта му је рекао усуд.

«`Усуд ти пор`учује да п`оштујеш `оца и м`ајку (*фатум тебе поручает уважать отца и мать*), да их у ч`ело ст`ола ст`авиш (*их во главу стола садить*), па п`рво њ`има да даш нај`укусније ј`ело и н`ајбоље п`иће (*и сначала им дать самую вкусную еду и лучшие напитки*). Засл`ужили су да у м`иру и благ`остању пр`оведу св`оје п`оследње д`ане (*они/ заслужили, чтобы в мире и благосостоянии провели свои последние дни*), и да са `овог св`ета `оду к`ада им за то д`ође вр`еме (*и с этого света ушли, когда им для этого придёт время*)».

«Усуд ти поручује да поштујеш оца и мајку, да их у чело стола ставиш, па прво њима да даш најукусније јело и најбоље пиће. Заслужили су да у миру и благостању проведу своје последње дане, и да са овог света оду када им за то дође време».

К`ада је то с`ељак ч`уо, р`ече ж`ени да `умије и `очешља св`екра и св`екрву (*когда это крестьянин слышал, сказал жене умыть и расчесать свёкра и свекровь*), и да их об`уче у ч`исту и л`епу `одећу (*и одеть их в чистую и красивую одежду*). `Увече их ст`авише у ч`ело ст`ола (*вечером их*

посадил во главу слола), па им дадоше најукуснија јела и најбоље пиће (и им дал самую вкусную еду и лучшие напитки). Од тог часа сва се чељад умири и поче да једе полако и пристојно (с тог момента все домочадцы успокоились и начали есть медленно и прилично). Отац и мајка задовољно су се осмехивали у челу стoла (отец и мать довольно усмехались во главе стола).

Када је то селяк чуо, рече жени да умије и очешља свекра и свекрву, и да их обуче у чисту и лепу одећу. Увече их ставише у чело стола, па им дадоше најукуснија јела и најбоље пиће. Од тог часа сва се чељад умири и поче да једе полако и пристојно. Отац и мајка задовољно су се осмехивали у челу стола.

С`еляк захвати своме госту и поклони му два јунца (*крестьянин поблагодарил своего гостя и подарил ему два молодых бычка*). Овај настави пут (*тот продолжил путь*). Када се приближио своме селу (*когда приблизился к своему селу*), почеше да га запиткују познаници (*начали его спрашивать знакомые*) чији су то јунци (*чьи это бычки*). А он свима одговараше исто (*а он всем отвечал одинаково*):

«То су јунци моје синовице Милице (*это бычки моей племянницы Милицы; синовица – дочь брата*)».

Селяк захвали своме госту и поклони му два јунца. Овај настави пут. Када се приближио своме селу, почеше да га запиткују познаници чији су то јунци. А он свима одговараше исто:

«То су јунци моје синовице Милице».

Када је стигао к`ући, одмах оде код брата (*когда пришёл домой, сразу пошёл к брату*). Изложи му свој план да жели да усвоји његову кћерку Милицу (*изложил ему свой план, что желает усыновить его дочку*

Милицу) и да јој пр`епише сву `имовину (*и ей = на неѐ переписать все имущество*). Брат је пр`истао (*брат согласился*), и т`ако се М`илица прес`елила у к`ућу св`ога стр`ица (*и так Милица переселилась в дом своего дяди; стриц – брат отца*).

Када је стигао кући, одмах оде код брата. Изложи му свој план да жели да усвоји његову кћерку Милицу и да јој препише сву имовину. Брат је пристао, и тако се Милица преселила у кућу свога стрица.

Од тог д`ана, он је ст`екао мн`ого (*с того дня он приобрёл много*), `али св`има је г`оворио да је то М`иличино (*но всем говорил, что это Миличино*). Једног ј`утра из`ашао је на њ`иву да в`иди к`ако је ж`ито с`азрело (*в одно утро вышел в поле посмотреть, как пшеница созрела*). Над`ивити се н`ије м`огао к`олико је д`обро р`одило (*надивиться не мог, насколько хорошо родило*).

Од тог дана, он је стекао много, али свима је говорио да је то Миличино. Једног јутра изашао је на њиву да види како је жито сазрело. Надивити се није могао колико је добро родило.

У том ч`асу н`аиђе ј`едан п`утник па га `упита (*в тот момент появился один путник и его спросил; наићи – найти, натолкнуться; появиться*):

«Ч`ије је то ж`ито (*чья это пшеница*)?»

«М`оје (*моя*)».

У `исти час, чим то р`ече (*в тот же миг, как только это сказал*), ж`ито се з`апали и ст`аде г`орети (*пшеница зажглась и начала гореть*). Он пој`ури за п`утником (*он поспешил за путником*), не пр`естајући да в`иче (*не переставая кричать*):

«Ма ст`ани, ч`овече, ст`ани *(да остановись, человек, остановись)*!
Н`ије то м`оје ж`ито, н`его м`оје син`овице М`илице *(не моя это пшеница, а
моей племянницы Милицы)*».

У том часу наиђе један путник па га упита:

«Чије је то жито?»

«Моје».

**У исти час, чим то рече, жито се запали и стаде горети. Он појури
за путником, не престајући да виче:**

**«Ма стани, човече, стани! Није то моје жито, него моје синовице
Милице».**

В`атра се `одмах уг`асила *(огонь тут же угас)*.

Г`одине су прол`азиле *(года проходили)*. М`илица се `удала и `отишла
да ж`иви у к`ућу св`ога м`ужа *(Милица вышла замуж и ушла жить в дом
своего мужа)*. А њен стриц н`аставио је да се б`огати *(а её дядя продолжил
обогащаться)*, да ув`ећава св`оја ст`ада и к`ошнице *(увеличивать свои стада
и улья)*.

Ватра се одмах угасила.

**Године су пролазиле. Милица се удала и отишла да живи у кућу
свога мужа. А њен стриц наставио је да се богати, да увећава своја стада
и кошнице.**

Рад`озналим п`утницима *(любопытным путникам)* к`оји би се за
тр`енутак за`уствовали `испред к`уће *(которые бы на миг остановились перед
домом)* и п`итали га ч`ије је то т`ако б`огато и л`епо `имање *(и спросили его,
чьё это такое богатое и красивое имение)* `увек је `исто одгов`арао *(всегда
одинаково отвечал)*:

«То је `имање м`оје син`овице М`илице (*это имене моей племянницы Милицы*)».

Радозналим путницима који би се за тренутак зауставили испред куће и питали га чије је то тако богато и лепо имање увек је исто одговарао:

«То је имање моје синовице Милице».

Здесь только небольшой фрагмент книги.

Полный текст книги Вы можете приобрести на сайте <http://www.franklang.ru> в разделе «Тексты на сербском языке, адаптированные по методу чтения Ильи Франка» после выхода бумажной версии книги.

